

Sygn. akt II Ca 151/20

POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2020 roku

Sąd Okręgowy w Rybniku II Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący-Sędzia Agata Pędracka

Sędziowie: Sędzia Ireneusz Wiliczekiewicz

Sędzia del. Ewa Janik (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 17 grudnia 2020 roku w Rybniku na posiedzeniu niejawnym sprawy

z wniosku B. D.

z udziałem J. W.

o wpis

na skutek apelacji wnioskodawczyni B. D.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 15 lipca 2020 r., sygn. akt Dz. Kw(...) KW nr (...)

postanawia:

oddalić apelację.

Sędzia Ireneusz Wiliczekiewicz Sędzia Agata Pędracka Sędzia del. Ewa Janik

Sygn. akt II Ca 151/20

UZASADNIENIE

We wniosku złożonym dnia 23 marca 2020 roku pełnomocnik wnioskodawczyni B. D. domagał się wykreślenia z księgi wieczystej nr (...) służebności mieszkania wpisanej na rzecz J. W.. Do wniosku dołączył odpis dokumentu źródłowego (zgodnego z dokumentami zawartymi w aktach księgi wieczystej nr akta gruntowe Raszczyce 139) w języku niemieckim wraz z fragmentarycznym tłumaczeniem tego dokumentu, a mianowicie str.1, str.5§1, str. 6§3a i §4, str.7, z którego m.in. wynikało, że J. W. (w brzmieniu niemieckim J. W.) urodziła się (...) oraz komunikat GUS z 25 marca 2019 r. w sprawie tablicy średniego dalszego trwania życia kobiet i mężczyzn, Monitor Polski z 29 marca 2019, poz. 279, jak też pełnomocnictwo. Innych dokumentów, mimo wezwania, wnioskodawczyni nie przedłożyła.

Postanowieniem z dnia 29 kwietnia 2020 roku referendarz sądowy oddalił wniosek Jako powód takiego rozstrzygnięcia, opartego na art. 626⁹ k.p.c., wskazał brak podstaw do dokonaniu wpisu zgodnie z żądaniem wniosku.

Na skutek skargi wywiedzionej przez wnioskodawczynię od tego postanowienia, Sąd Rejonowy w Rybniku rozpoznał sprawę i postanowieniem z dnia 15 lipca 2020 r. wniosek oddalił.

Sąd I instancji ustalił, że w dziale III księgi wieczystej numer (...) wpisane jest prawo mieszkania na rzecz J. W., odpowiadające treści służebności mieszkania (służebności osobistej). Przyjął, że w przedmiotowej sprawie brak jest podstaw, by rozstrzygnąć sprawę w oparciu o treść art. 231 k.p.c., albowiem podstawą wykreślenia służebności osobistej może być wyłącznie dokument, w którym uprawniony zrzeka się swojego prawa lub dokument potwierdzający jego śmierć, przy uwzględnieniu formy z art. 31 u.k.w.h. Tymczasem w rozpoznawanej sprawie brak

było dokumentu potwierdzającego którąś z ww. sytuacji. Sąd I instancji stwierdził, że same dane statystyczne w postaci komunikatu Prezesa GUS w sprawie tablicy średniego dalszego trwania życia kobiet i mężczyzn nie są podstawą czynienia domniemania faktycznego, albowiem nieznane są losy uprawnionej, a tym samym, czy faktycznie zmarła, czy też mogła wyjechać poza granice Polski, a wówczas średnia długość życia w innej części świata może być całkowicie odmienna. Wyliczenie wieku uprawnionej na 101 lat nie daje podstaw do przyjęcia, iż z pewnością osoba ta zmarła. Uznał też, że podstawy wykreślenia wpisu nie stanowi też art. 122 u.k.w.h. Wobec faktu, iż wnioskodawczyni nie dołączyła do wniosku dokumentu stanowiącego podstawę wpisu, wniosek podlegał oddaleniu na podstawie art. 626⁹ k.p.c.

Z wyżej wskazanym rozstrzygnięciem nie zgodziła się wnioskodawczyni wywodząc od niego apelację. Zaskarżając postanowienie w całości wnioskodawczyni zarzuciła orzeczeniu:

- naruszenie prawa procesowego – art. 231 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nieprawidłowe przyjęcie, że w postępowaniu wieczystoksięgowym nie można czynić ustaleń faktycznych w oparciu o domniemania faktyczne i w konsekwencji uznanie, że w sprawie nie wykazano niezgodności księgi wieczystej nr (...) z rzeczywistym stanem prawnym w zakresie prawa mieszkania ujawnionego na rzecz J. W.;

- naruszenie prawa materialnego - art. 31 ust. 2 u.k.w.h. poprzez niezasadne uznanie, że wnioskodawczyni nie wykazała podstawy do wykreślenia wpisu prawa mieszkania na rzecz J. W..

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżąca domagała się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez dokonanie wpisu (wykreślenia) zgodnego z żądaniem wniosku. Jako ewentualny zawarto w apelacji wniosek o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie.

Zdaniem Sądu Odwoławczego zaskarżone orzeczenie należało uznać za prawidłowe, jako stanowiące wynik właściwej oceny materiału dowodowego i trafnej wykładni prawa. W oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń, które Sąd Okręgowy przyjmuje za własne, dzieląc zarówno dokonaną ocenę przedstawionych dowodów, jak i wykładnię prawa.

Na wstępie należy podkreślić, że podstawowym przepisem regulującym istotę postępowania wieczystoksięgowego jest treść art. 626⁸ § 2 k.p.c. Zgodnie z nim sąd rozpoznając wniosek o wpis, którym stosownie do art. 626⁸ §7 k.p.c. jest również wykreślenie, bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej. Przepis ten określa kognicję sądu wieczystoksięgowego rozpoznającego sprawę o wpis, która sprowadza się do badania formy wniosku, dołączonych do niego dokumentów oraz treści księgi wieczystej. Z ograniczonej kognicji sądu wieczystoksięgowego wynika, iż sąd ten nie bada innych dokumentów niż te, które wnioskodawca chce uczynić podstawą wpisu. Dokument stanowiący postawę wpisu musi być formalnie prawidłowy i zawierać treść uzasadniającą przyjęcie, że powstało, uległo modyfikacji lub ustało prawo podlegające ujawnieniu w księdze wieczystej.

Ustawodawca w powyższym przepisie wskazał minimum wymagań formalnych obowiązujących w postępowaniu wieczystoksięgowym, zarazem regulując przebieg tego postępowania bez potrzeby czynienia dodatkowych ustaleń, które są niedopuszczalne w postępowaniu wieczystoksięgowym z mocy art. 626⁸ § 2 k.p.c.

Sąd Okręgowy miał na uwadze, iż powołany wyżej przepis prawa wyznacza także kognicję Sądu II instancji, który rozpoznaje apelację od orzeczenia sądu wieczystoksięgowego.

Z kolei przepisy art. 31-34 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece zawierają regulację dotyczącą tego, jakie dokumenty mogą być podstawą wpisu w księdze wieczystej. Zamieszczony wśród nich

art. 31 ust. 2 u.k.w.h. stanowi, że wpis potrzebny do usunięcia niezgodności między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym może nastąpić, gdy niezgodność będzie wykazana orzeczeniem sądu lub innymi odpowiednimi dokumentami. Przepis art. 31 ust. 1 u.k.w.h. określa natomiast minimum wymagań formalnych obowiązujących w postępowaniu wieczystoksięgowym, a wiążących się z celami, jakim służą księgi wieczyste. Wymogi tego przepisu obowiązują przy dokonywaniu wszelkich wpisów mających znaczenie prawne, w tym także w przypadkach przewidzianych w art. 31 ust. 2 u.k.w.h. Zasada opisana w treści art. 31 ust. 1 cyt. ustawy nie odnosi się jedynie do dokumentów urzędowych w rozumieniu art. 244 k.p.c. oraz orzeczeń sądowych prawomocnych lub wykonalnych.

Wnioskodawczyni w złożonym wniosku jako podstawę żądania wykreślenia ujawnionego uprawnienia – służebności osobistej wskazała dokument źródłowy i informacje statystyczne oraz zbudowane na tym domniemanie faktyczne na zasadzie art. 231 k.p.c. w zw. z art. 13§2 k.p.c. Przyznała jednocześnie, że brak jest dokumentu potwierdzającego zgon uprawnionej.

Sąd Okręgowy podziela pogląd Sądu I instancji, że uwzględnienie wniosku zgodnie z jego treścią nie było możliwe w ramach ograniczonej kognicji sądu wieczystoksięgowego, albowiem z dołączonych do wniosku dokumentów nie wynikało, aby służebność osobista na rzecz uprawnionej wygasła. Trafnie Sąd ten uznał, że stosownie do wytycznych art. 626⁸ § 2 k.p.c. i art. 31 u.k.w.h., na kanwie stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy, podstawą wykreślenia służebności osobistej mógł być wyłącznie dokument, w którym uprawniony zrzeka się swojego prawa lub dokument potwierdzający śmierć osoby uprawnionej. Stosownie bowiem do treści art. 299 k.c. służebność osobista wygasa najpóźniej ze śmiercią uprawnionego. Wygaśnięcie służebności wskutek śmierci uprawnionego nie jest jednak - z uwagi na regulację art. 626⁸ § 2 k.p.c. - wystarczającą przesłanką do wykreślenia takiej służebności z księgi wieczystej.

Sąd I instancji zasadnie przyjął, że wnioskodawczyni nie przedstawiła żadnego dowodu w postaci dokumentu, który potwierdzałby śmierć uprawnionej z tytułu służebności. Z pewnością za takowy dokument nie można uznać danych statystycznych z komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, odnoszących się do średniego okresu życia kobiet i mężczyzn w powiązaniu z dokumentem źródłowym, z którego wynika data urodzenia uprawnionej. Sąd Okręgowy podziela jednocześnie stanowisko, że czynienie ustaleń w oparciu o domniemania faktyczne z art. 231 k.p.c. przed sądem wieczystoksięgowym nie jest trafne i stanowi wykroczenie poza kognicję sądu określoną w art. 626⁸ § 2 k.p.c. Możliwość sięgnięcia w tym postępowaniu, przy zastosowaniu art. 13 § 2 k.p.c., do przepisów dotyczących procesu, może mieć bowiem zastosowanie, o ile brak jest odpowiednich przepisów szczególnych regulujących postępowanie wieczystoksięgowe, a w tym przypadku taka sytuacja nie zachodzi.

Wskazać też należy, że w judykaturze, w tym w orzecznictwie Sądu Najwyższego, dominuje pogląd, że art. 626⁸ § 2 k.p.c. zawiera pełną regulację przebiegu postępowania wieczystoksięgowego, tak w zakresie przebiegu postępowania dowodowego, jak i podstaw orzekania. Wobec tego wyłączną podstawą ustaleń faktycznych i prawnych sądu przy rozpoznawaniu wniosku o wpis w księdze wieczystej jest jedynie treść wniosku, treść dołączonych do niego dokumentów i treść księgi wieczystej. W obliczu powyższego zasada kontradiktoryjności ustępuje tu obowiązkowi sądu sprawdzenia z urzędu, czy żądanie wniosku znajduje usprawiedliwienie w dokumentach załączonych do wniosku i treści księgi wieczystej. Do tego też, co do zasady, powinno ograniczać się postępowanie dowodowe (zob. uchwała składu 7 sędziów z dnia 16 grudnia 2009 r. - zasada prawna - III CZP 80/90, OSNC 2010, Nr 6, poz. 84, wyrok z dnia 19 marca 2003 r., I CKN 152/01, OSNC 2004, Nr 6, poz. 92, Postanowienie z dnia 2 grudnia 2016 r., I CSK 819/15).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy nie przychylił się do zarzutu naruszenia przez Sąd I instancji prawa procesowego tj. art. 231 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., gdyż w rozpatrywanej sprawie brak było podstaw, by dokonać wpisu w księdze wieczystej w oparciu o domniemanie faktyczne oparte na tej regulacji (art. 231 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Sąd Okręgowy dostrzega też, że w orzecznictwie Sadu Najwyższego zaprezentowany został również bardziej liberalny pogląd, a to że w postępowaniu wieczystoksięgowym nie jest wyłączone czynienie ustaleń z uwzględnieniem

domniemań faktycznych i prawnych, którego przejawem są chociażby powołane przez stronę skarżącą: uchwała Sądu Najwyższego z 14 kwietnia 1994 r., III CZP 45/94, czy postanowienie Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2008 r., sygn. akt IV CSK 33/08. Oba orzeczenia dotyczyły jednak innych sytuacji faktycznych i prawnych, w których niemożliwe było przedstawienie odpisu orzeczenia wydanego w trybie art. 10 u.k.w.h., a więc dokumentu, o jakim mowa w art. 31 ust. 2 u.k.w.h. Odnosiły się one do zagadnienia, czy w postępowaniu wieczystoksięgowym, dotyczącym założenia księgi wieczystej i wpisania w dziale II takiej księgi jako właścicieli na prawach wspólności majątkowej małżeńskiej obojga małżonków, na podstawie aktu własności nieruchomości rolnej na podstawie ustawy z 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności nieruchomości rolnej, wystarczającą podstawą wpisu jest akt własności ziemi stwierdzający nabycie przez jednego z małżonków własności nieruchomości rolnej wraz z aktem małżeństwa, jeżeli w dniu 4 listopada 1971 r. pozostawali oni w ustawowej wspólności małżeńskiej, czy też wymagane są dalsze dokumenty. W obu powołanych orzeczeniach Sądu Najwyższego zwrócono uwagę na odmienną analizowanych w nich sytuacji w stosunku do spraw, w których chodzi o wpis ujawniony w już założonej księdze wieczystej tj.:

- na niemożliwość skorzystania z powództwa o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym, przed założeniem księgi wieczystej

- i na domniemanie prawne z art. 32 §1 kro statuującego zasadę, że przedmioty nabyte w czasie trwania wspólności ustawowej stanowią dorobek obojga małżonków, niezależnie od tego, czy zostały nabyte przez oboje, czy też tylko przez jedno z nich (poza przedmiotami i prawami, o których mowa w art. 33 i art. 34 kro.).

W tych sytuacjach faktycznych nie zachodziła jakakolwiek wątpliwość co do przynależności nieruchomości rolnej do majątku wspólnego.

Sąd Okręgowy prezentuje stanowisko, że akceptacja powołanego poglądu w opisanych sytuacjach (w powołanych orzeczeniach SN) nie uzasadnia zarzutu apelacyjnego skarżącej o nieuprawnionym niezastosowaniu art. 231 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. w realiach niniejszej sprawy. Sytuacje, którymi kierował się Sąd Najwyższy w powołanych orzeczeniach, nie zachodzą w niniejszym postępowaniu i nie uzasadniają odstępstwa od regulacji art. 626⁸ § 2 k.p.c. w związku z art. 31 ust. 2 u.k.w.h. Niemożność wykreślenia służebności w ramach postępowania wieczystoksięgowego nie wyklucza bowiem w rozpatrywanej sprawie wystąpienia przez wnioskodawczynię z powództwem o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym i tym samym przedstawienia orzeczenia sądu opartego na art. 10 u.k.w.h., które może stanowić podstawę wpisu. Przedłożone informacje statystyczne wraz z dokumentem źródłowym nie stanowią dokumentów w rozumieniu art. 31 ust.1 i 2 u.k.w.h. wykazujących śmierć uprawnionej oraz niezgodność między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym, nie spełniają wymogów formalnych wyspecyfikowanych w art. 31 ust.1 u.k.w.h.

W konsekwencji wskazanych wyżej wywodów za nieuzasadniony uznano również zarzut naruszenia prawa materialnego w postaci art. 31 ust. 2 u.k.w.h. Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu I instancji, iż podstawę wykreślenia służebności osobistej może stanowić wyłącznie dokument, w którym uprawniony zrzeka się swojego prawa lub dokument potwierdzający śmierć osoby uprawnionej. Wnioskodawczyni nie przedstawiła zaś dokumentów wymaganych do wykazania: śmierci J. W. lub zrzeczenia się przez nią służebności osobistej wpisanej na jej rzecz w przedmiotowej księdze wieczystej. Oznacza to, że wnioskodawczyni nie dołączyła do wniosku dokumentów stanowiących podstawę wpisu.

Słusznie zatem Sąd I instancji uznał, że w niniejszej sprawie brak było podstaw do dokonania wpisu wykreślenia w księdze wieczystej i oddalił wniosek w oparciu o art. 626⁹ k.p.c.

Na marginesie wskazać jedynie należy, że w ocenie Sądu Okręgowego przedłożone wraz z wnioskiem dokumenty nie są również wystarczające do wysnucia domniemania faktycznego, że uprawniona zmarła, w oparciu o art. 231 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Wniosku takiego nie da się wyprowadzić w sposób nie budzący wątpliwości z faktów, wynikających z przedłożonych przez wnioskodawczynię danych statystycznych w sprawie tablicy średniego

dalszego trwania życia kobiet i mężczyzn w powiązaniu z dokumentem źródłowym. Skarżącej niewątpliwie umknęła słuszna, w pełni trafna argumentacja Sądu I instancji, że wyliczenie wieku uprawnionej na 101 lat nie daje podstawy do przyjęcia, iż z pewnością osoba ta zmarła, skoro losy uprawnionej nie są znane, a w przypadku wyjazdu i pozostawania uprawnionej poza granicami Polski, średnia długość życia w innej części świata może być całkowicie odmienna.

Reasumując, w przedmiotowej sprawie sąd wieczystoksięgowy słusznie ocenił, że przedłożone przez wnioskodawcę dokumenty nie spełniały wymagań obowiązujących w postępowaniu wieczystoksięgowym zgodnie z art. 31 ust. 2 u.k.w.h., przy uwzględnieniu ograniczonej kognicji sądu wieczystoksięgowego, uregulowanej art. 626⁸ § 2 k.p.c. Zatem nie mogły one stanowić podstawy wpisu wykreślenia z księgi wieczystej służebności osobistej ujawnionej na rzecz J. W. i dlatego zasadnie wniosek oddalono.

Zatem zaskarżone postanowienie odpowiada prawu.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy - na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. - apelację oddalił.

Sędzia Ireneusz Wiliczek Sędzia Agata Pędracka Sędzia del. Ewa Janik

.